

Stasiewicz, Krystyna

Sprawozdanie z sesji naukowych poświęconych Janowi Kochanowskiemu

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 4, 601-603

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Krystyna Stasiewicz

SPRAWOZDANIE Z SESJI NAUKOWYCH POŚWIĘCONYCH JANOWI KOCHANOWSKIEMU

W 1980 roku cała Polska obchodziła 450 rocznicę urodzin Jana Kochanowskiego. W Olsztynie, w kwietniu, uczczono poetę aż dwiema sesjami naukowymi.

Pierwsza z nich została zorganizowana 19 kwietnia 1980 roku w Urzędzie Wojewódzkim. Połączono ją z jubileuszem trzydziestolecia Olsztyńskiego Oddziału Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. Uroczystości otworzyła prezes Oddziału, dr Anna Mackowicz, obradom przewodniczył dyrektor Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej, mgr Marian Filipkowski. Po ceremoniach związanych z trzydziestoleciem Olsztyńskiego Oddziału Towarzystwa Literackiego rozpoczęła się sesja, poświęcona Janowi z Czarnolasu.

Pierwszy zabrał głos dr Mirosław Korolko (Instytut Badań Literackich PAN Warszawa), który mówił na temat *Czterech wieków sławy Jana Kochanowskiego*. Referent w syntetyczny sposób ukazał fluktuację, jakiej podlegały dzieje sławy poety i tradycja jego poezji.

Dr Barbara Kryda (Uniwersytet Warszawski) wygłosiła referat o *Tradycji czarnoleskiej w szkolnym nauczaniu literatury*. Obserwacje referentki dotyczyły zarówno szkoły podstawowej, jak i średniej. Dobór utworów Kochanowskiego dokonywany jest w programach bardzo ostrożnie. Mimo nowatorskich prac teoretycznych i historycznoliterackich nadal pokutuje w szkole biograficzne tłumaczenie utworów poety. Referentka nie ograniczyła się tylko do przedstawienia szkolnego nauczania Kochanowskiego w krzywym zwierciadle satyry, ale próbowała również wskazać sposoby naprawy obecnego stanu rzeczy.

Doc. dr Wojciech Jerzy Podgórski (Instytut Kształcenia Nauczycieli Warszawa) temat swego wystąpienia sprecyzował prowokująco: *Jan Kochanowski na Warmii i Mazurach?* Poddając analizie *Nowo wydany Kancjonał Pruski* (1741) stwierdził, że występują w nim trzydzieści dwa utwory „bezimiennego Jana Kochanowskiego”. Dopiero Mrongowiusz, w swoim *Pieśnioksiążu*, przywrócił autorstwo Kochanowskiemu. Drugim „krytycznym odbiorcą” popularnego wśród Mazurów kancjonału Wasiańskiego był, dziś już prawie zapomniany, Ludwik Krzysztof Kühnast, nauczyciel łaciny i greki gimnazjów w Toruniu i Rastemborku (Kętrzynie). Jego bibliograficzna praca: *Deutsche Kirchenlieder in Polen* powinna, według Podgórskiego, zainteresować badacza „tropicieleń śladów po Janie Kochanowskim”.

Sesja zakończyła się barwną gawędą mgr. Jerzego Korkozowicza, nauczyciela z Liceum Ogólnokształcącego w Ostródzie (*O moich spotkaniach z poezją Jana Kochanowskiego*)¹.

¹ Zob. tekst w „Poezji”. 1980, nr 8/9.

21 kwietnia 1980 roku w Ratuszu odbyła się sesja naukowa nt. „Recepcja twórczości Jana Kochanowskiego”. Organizatorami jej byli: Zakład Filologii Polskiej WSP w Olsztynie i Zarząd Wojewódzki Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Obradom przewodniczył dziekan Wydziału Humanistycznego WSP, dr Mirosław Świątecki.

Pierwszy referent, prof. dr Jerzy Starnawski (Uniwersytet Łódzki) przedstawił *Kochanowskiego na tle epoki*. Podkreślił, że twórczość poety silnie związana z głównymi tendencjami renesansu, nie jest jednak pozbawiona rysów indywidualnych, nowatorskich. Autor *Trenów* dzięki swemu talentowi i bogatej kulturze literackiej potrafił stworzyć własny program poetycki.

Tym zagadnieniem zajęła się bliżej Z *problematyki świadomości artystycznej Jana Kochanowskiego* doc. dr hab. Jadwiga Rytel (Uniwersytet Warszawski). Referentka próbowała zrekonstruować credo artystyczne poety na podstawie dwóch typów świadectw: bezpośrednich (wypowiedzi samego autora zawarte w *Muzie*, dedykacjach do *Pieśni*, *Psalterza Dawidów*) oraz pośrednich (m.in. *Fraszki*, *Foricoenia*, z których można wydedukować o charakterze założeń twórcy).

Doc. dr hab. Zbigniew Nowak (Biblioteka PAN w Gdańsku) omówił *Pogłosy Kochanowskiego w literaturze i kulturze Prus Królewskich w XVI i XVII wieku*. Referent przedstawił procesy kulturotwórcze, zachodzące w Prusach Królewskich. Wspomniał o trzech głównych ośrodkach życia umysłowego na tym terenie: Gdańsku, Toruniu i Elblągu. Kochanowskiego znano tu i ceniono już od XVI wieku. Referent podkreślił, że w kancjonałach protestanckich, wydawanych w Gdańsku i Toruniu aż do XIX wieku, przedrukowywane były teksty poety z Czarnolasu według obowiązującego kanonu: *Koleśda*, *Modlitwa o deszcz*, *Pieśń o potopie*, *tren XVII* i wybór psalmów z *Psalterza Dawidów*. Zbigniew Nowak szczególną uwagę zwrócił na wielokrotnie wydawany kancjonał kaznodziei toruńskiego, Piotra Artomiusa. W jego zbiorze znalazło się ponad trzysta pieśni z nutami, wśród nich dużo psalmów Jana Kochanowskiego i przeróbki innych jego utworów. Referent, omawiając wpływ poety na twórczość pisarzy związanych z Prusami Królewskimi, najwięcej uwagi poświęcił Janowi Rybińskiemu. Kult Jana z Czarnolasu uwidacznia się nie tylko w jego mowie *De linguarum in genere, tum Polonicae seorsim praestantia et utilitate oratio*, ale również i w *Gęstlach różnorodnych*. Wiek XVII został potraktowany w referacie powierzchownie ze względu na bardzo jeszcze nikłe informacje o „pogłosach” Kochanowskiego w tym czasie na terenie Prus Królewskich.

Doc. dr hab. Jadwigę Rudnicką (WSP Olsztyn) interesowała recepcja Kochanowskiego w oświeceniu (*Jan Kochanowski w szkołach Komisji Edukacji Narodowej*). Referentka podkreśliła, że zarówno w podręcznikach sprzed reformy Komisji Edukacji Narodowej (np. w *Historii nauk wyzwolonych* Carlençansa de Juvenal), jak i wydawanych przez Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych akcentowano ważną rolę literatury XVI wieku w rozwoju języka narodowego. Na pierwszym miejscu wśród poetów renesansowych stawiano Jana Kochanowskiego. A zatem „kult poety czarnoleskiego w szkołach oświeceniowych był równocześnie kultem języka ojczystego”.

Kolejny referat poświęcony był *Recepcji twórczości Jana Kochanowskiego na Warmii i Mazurach w XIX i pocz. XX wieku*. Dr. Tadeusza Zienkiewicza (WSP Olsztyn) zainteresowały utwory poety, pojawiające się w prasie mazurskiej. Na jej łamach zamieszczono, pod różnymi tytułami, ponad pięć-

dziesiąt utworów już nie anonimowego Kochanowskiego. Przedruki były zgodne z czarnoleskim oryginałem lub modyfikowane, co było podyktowane koniecznością przybliżenia tekstu ludowemu czytelnikowi lub dostosowaniem utworu do znanej melodii (przykładem może być *Śpiewnik Gizewiusza* z 1846 roku). Referent stwierdził, że trzy główne przyczyny zadecydowały o popularności Kochanowskiego na ewangelickich Mazurach: 1) ponadwyznaniowy charakter jego twórczości, 2) tematyka religijna i wiejska „bliska ludowemu odbiorcy”, 3) rola poety w „budzeniu świadomości narodowej i utrzymaniu tradycji”.

Dr Andrzej Staniszewski (WSP Olsztyn) wystąpił z referatem *Kochanowski w „Nowo wydanym Kancjonale Pruskim” i dziełach Mrogonowiusza*².

Historyk, mgr Wojciech Ciesielski (WSP Olsztyn) wygłosił interesujący komunikat *O konieczności podjęcia nowych badań nad spuścizną Tomasza Płazy (na przykładzie jego związków z Janem Kochanowskim)*. Podkreślił, że korespondencja tego bliskiego współpracownika Kromera stanowi bogate źródło do poznania nieznanych faktów z życia niektórych pisarzy XVI wieku. Płaza utrzymywał bowiem kontakty z wieloma ludźmi pióra, był niekiedy plenipotentem i rzecznikiem ich interesów majątkowych. Z listów wynika, że Kochanowski w czasach krakowskich był kłopotliwym dłużnikiem Kromera. Zapowiedziane przez Ciesielskiego wydanie krytyczne korespondencji i biografii Tomasza Płazy przyczyni się z pewnością do rozwiązania ciekawych zagadek filologicznych.

Sesja zakończyła się komunikatami sześciu magistrantów z seminarium staropolskiego, prowadzonego przez doc. dr hab. Jadwigę Rudnicką.

450 rocznica urodzin Jana Kochanowskiego stanowi dla humanistów z całej Polski pretekst do podsumowań dotychczasowych badań nad życiem i twórczością tego wciąż nie zgłębnionego poety.

² Autorskie streszczenie referatu ukazało się w „Gazecie Olsztyńskiej”, 1980, nr 91, referat drukowała „Poezja”, 1980, nr 8/9. Por. też tekst opublikowany w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich”, 1980, nr 3 (przyp. Redakcji).